

Алескерова Ю. В.
доктор економічних наук,
старший науковий співробітник,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Вінницького національного аграрного університету

Aleskerova Yuliia
Doctor of Economics, Associate Professor
Vinnytsia National Agrarian University

ПІЛЬГОВЕ КРЕДИТУВАННЯ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

Анотація. Досліджено особливості пільгового кредитування фермерських господарств Вінницької області, яке визнано найбільш контрольованим і ефективним механізмом держпідтримки аграрних підприємств, у тому числі фермерських. За наслідками дослідження тенденцій динаміки кредитування фермерських господарств Вінницької області доведено, що чинний механізм кредитування впливає на фінансові результати. Встановлено, що пільговий кредитний механізм за час його дії з 2000 року проявив певну ефективність, дав змогу залучати значні фінансові ресурси. Проаналізовано динаміку кредитування у Вінницькій області, в тому числі по пільговому кредитуванню сільськогосподарських підприємств протягом останніх років. Сферою застосування результатів може бути науковий супровід формування стратегії пільгового кредитування галузі області. Визначені основні механізми провадження пільгового кредитування в Україні загалом.

Ключові слова: пільгове кредитування, фермерське господарство, Вінницька область, кредитні ресурси, Програми розвитку, залучені кредити.

Вступ та постановка проблеми. Державна підтримка є визначальною складовою частиною аграрної політики у частині регулювання фінансового балансу галузі, а особливо фермерських господарств Вінниччини, в структурі якого кредитуванню належить значна частка. Кредитні ресурси необхідні для переважно сезонного аграрного виробництва, а труднощі з їх одержанням через мережу комерційних банків зумовлюють потребу державного стимулювання, що має різні механізми та форми. Зазначене викликає необхідність у дослідженні кредитних аспектів державної підтримки розвитку аграрного сектору України, а саме фермерських господарств.

Фермерське господарство є формою підприємницької діяльності громадян із створенням юридичної особи, які виявили бажання виробляти товарну сільськогосподарську продукцію, займатися її переробкою та реалізацією з метою отримання прибутку на земельних ділянках, наданих їм для ведення фермерського господарства, відповідно до закону. Фермерське господарство може бути створене одним громадянином України або кількома громадянами України, які є родичами або членами сім'ї, відповідно до закону. Воно має своє найменування, печатку і штамп.

Фермерське господарство діє на основі Статуту. У Статуті зазначаються найменування господарства, його місцезнаходження, адреса, предмет і мета діяльності, порядок формування майна (складеного капіталу), органи управління, порядок прийняття ними рішень, порядок вступу до господарства та виходу з нього та інші положення, що не суперечать законодавству України. Діяльність фермерського господарства регулюється Конституцією України, Земельним кодексом України та Законом України «Про фермерське господарство».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Підтримка агросектору через механізм кредитування розглядається багатьма дослідниками, основи його вивчали П.Т. Саблук та М.Я. Дем'яненко [1], їхня наукова школа: Г.М. Калетнік [2], О.О. Непочатенко [3], Ю.В. Алескерова, І.А. Степанюк [4], О.Ф. Томчук [5] та ін. Загалом базові методоло-

гічні основи пільгового кредитування вже сформовані, на що звертають увагу автори Ю.В. Алескерова [6] у дослідженні державного регулювання фінансових процесів та О.Д. Радченко, підкреслюючи економічні й соціальні наслідки зміни механізму бюджетної підтримки [7].

Очевидно, що в Україні досліджувані проблеми міняють траєкторію та потребують уточнення через зміну макроекономічних пріоритетів, спецрежимів, бюджетної політики, потребу євроінтеграції, врахування світового досвіду.

Метою статті є оцінка фінансового балансу та пільгового кредитування фермерських господарств Вінницької області та визначення факторів підвищення ефективності державних програм пільгового кредитування.

Результати дослідження. У системі державної підтримки пільгове кредитування посідає особливе місце. Для сільськогосподарських підприємств часткову компенсацію відсоткової ставки за кредитами банків запроваджено у 2000 р. з огляду на критичний стан із неповерненням кредитів через стагнацію виробництва. Спочатку програми кредитування стосувалися виробничих витрат. Надалі, починаючи від 2004 року (Постанова КМУ № 184 від 18.02.2004 р.), пільгове кредитування поширювалося на ресурси через механізм здешевлення коротко- і довгострокових кредитів.

У межах пільгового кредитування аграріїв у Вінницькій області діє Програма розвитку особистих селянських, фермерських господарств, кооперативного руху на селі та дорадництва на 2016–2020 роки, затверджена рішенням 4 сесії обласної Ради 7-го скликання від 11 лютого 2016 року № 40, заходами якої є пільгове кредитування особисто селянських, фермерських господарств, сільськогосподарських кооперативів через КО «Обласний фонд сприяння інвестиціям та будівництву» та ін.

Загалом за 2014–2016 роки на кредитування фермерських господарств, сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів та особисто селянських господарств з обласного бюджету виділено й освоєно 4,96 млн грн. Пільгові кредити отримали 24 фермерських та 7 особистих селянських

господарств, 5 обслуговуючих кооперативів. У 2017 році за цією програмою на кредитування виділено 1,0 млн грн.

Сучасний механізм пільгового кредитування формується з 2015 року згідно з Постановою КМУ «Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для фінансової підтримки заходів в АПК шляхом здешевлення кредитів» від 29.04.2015 р. № 300, за якою діє бюджетна програма КПКВК 2801030 «Фінансова підтримка заходів в агропромисловому комплексі шляхом здешевлення кредитів» з обсягом на рівні 300 млн грн. Постановою КМУ № 267 від 6.04.2016 р. розширено коло позичальників, які мають право на отримання компенсації відсоткової ставки за залученими в агропромисловому комплексі кредитами. Надається така можливість і фізичним особам-підприємцям.

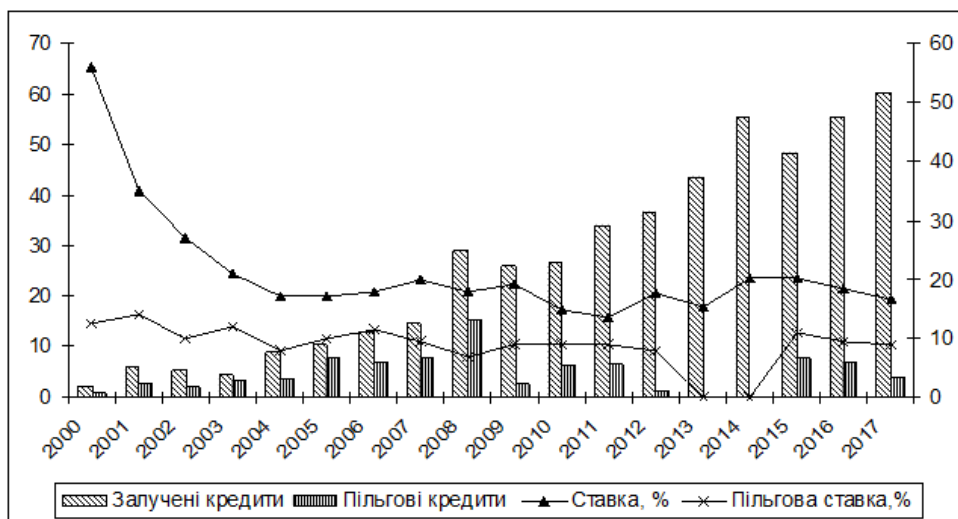
В аграрному секторі, за даними Держстату, баланс фінансових ресурсів станом на 2017 р. сягнув 1537 млрд грн, з них поточні зобов'язання становили 72% (2% короткострокові кредити), тоді як станом на 2013 р. баланс у 276 млрд грн на 34% формувалася з поточних зобов'язань (16% короткострокові). Тобто загальні ресурси за цей період зросли в 5,56 разу, поточні зобов'язання – у 11,88 разу, короткострокові кредити – у 2 рази.

За даними Нацбанку (НБУ), на початок 2-го кварталу 2018 р. агросектору видано 61,6 млрд грн. кредитів, або 7,34% кредитування нефінансових корпорацій. При цьому на короткострокові і довгострокові кредити припадає по 30%. Динаміку показників загального та пільгового кредитування аграрного сектору за 2000–2017 рр. наведено на рис. 1.

Загальний обсяг залучених кредитів за період з 2000 по 2017 р. зріс у 28,6 разу, а пільгових – у 15,8 разу. У 2017 р. проти 2015 р. кредитування зросло на 24%, пільгове – на 56,4%. Частка пільгових кредитів у загальному обсязі кредитування досить істотна: у 2000 р. – 38%, в 2017 р. – 20,3%. Зближуються стандартна і пільгова ставки: якщо у 2000 р. різниця була в 43,4 пп, то у 2017 р. – лише в 7,6 пп. Середня пільгова ставка з 12,6% у 2000 р. знизилася до 9% у 2017 р., тоді як загальна – з 56% до 16,6% за цей ж самий період.

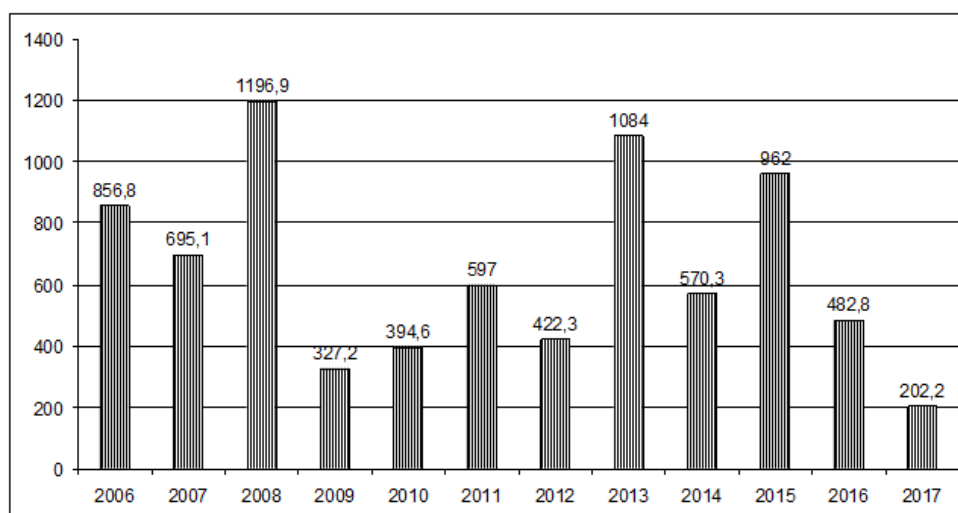
Загальну тенденцію стану кредитування аграрної галузі підтверджує і галузева на прикладі Вінницької області, наведена на рис. 2.

Тобто стан кредитування залежить від стану згладжування конфлікту інтересів виробників, банків та обсягів державного бюджету.

* – дані за 2017 рік приведені за півріччя

Рис. 1. Динаміка кредитування підприємств АПК в 2000–2017 роках, млрд грн

* – дані за 2017 рік приведені за півріччя

Рис. 2. Кредитні ресурси агропідприємств Вінницької області, млрд грн

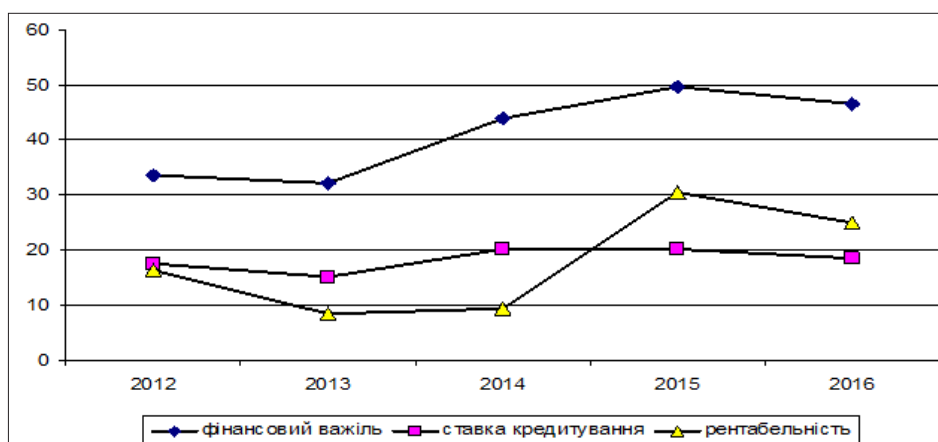

Рис. 3. Динаміка фінансового важеля та супутніх показників для сільського господарства України за 2012–2016 рр., %

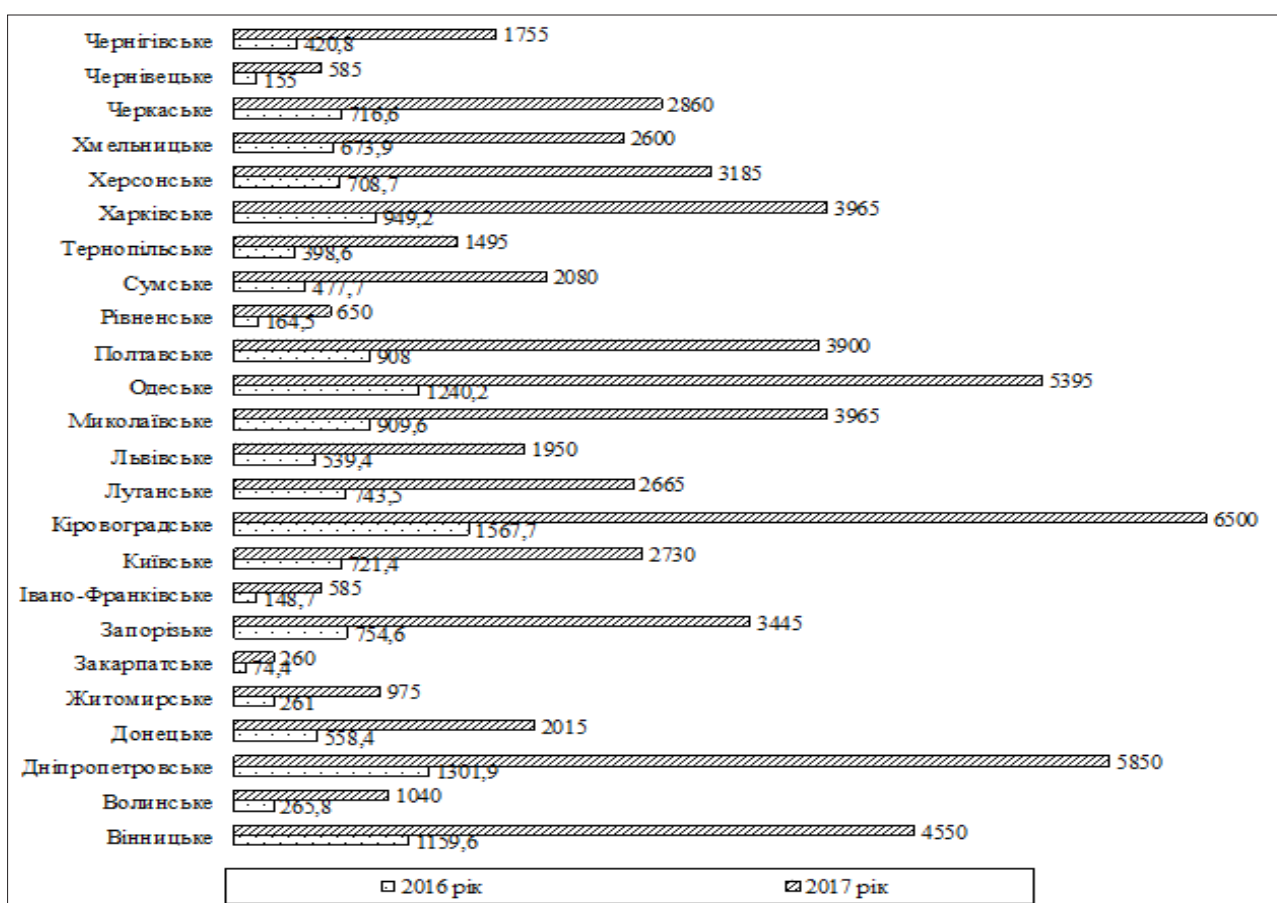

Рис. 4. Прогнозні обсяги підтримки за програмою КПКВ 2801460 «Надання кредитів фермерським господарствам» на 2016–2017 рр., тис. грн

На рис. 3 приведено динаміку фінансового важеля та інші показники для оцінки ефективності використання кредитних ресурсів Вінницької області. Визначено, що використання кредитних позик сприяє збільшенню прибутковості підприємств. Вплив фінансового важеля зростає пропорційно до обсягів позик, що використовуються сільським господарством.

На рис. 4. показано прогнозовані обсяги підтримки за програмою КПКВ 2801460 «Надання кредитів фермерським господарствам» на 2016–2017 рр., тис. грн.

Висновок. Отож, з огляду на наведені результати, зарубіжний досвід механізму пільгового кредитування аграрного сектору, для України є необхідність формування цілісної стратегії цього напрямку державної підтримки. При цьому мають враховуватися інтереси усіх учасників – для позичальників, особливо малих (фермерських господарств) кредитування має відповідати реалізації Концепції розвитку фермерських господарств і сільськогосподарської кооперації на 2018–2020 роки, схваленої КМУ від 13.09.2017 р. № 664-р; для позикодавців, згладжування ризиків фінансування щодо:

виробництва; дефіциту інфраструктурних і логістичних потужностей; відсутністю страхування ризиків; ціновими коливаннями; законодавчим прогалинами; невизначеністю в земельних питаннях. Пільгове кредитування є найбільш прийнятним механізмом держпідтримки, оскільки має ефективні показники контролю і дає змогу залучати значні фінансові ресурси. Для формування дієвої системи кредитних механізмів підтримки аграрного сектору необхідне

впорядкування нормативного забезпечення і гарантування його застосування на певний період. У зв'язку з прийняттям у межах бюджету на 2018 рік нових програм, у складі яких значні кошти передбачені на пільгове кредитування, необхідно розробити методику їхньої ефективності. Напрями подальших досліджень лежать у сфері аналізу можливостей збільшення обсягів держпрограм та адаптації світового досвіду кредитної підтримки агросектору.

Список використаних джерел:

1. Дем'яненко М.Я. Кредитний фактор сталого розвитку аграрного сектору України. Економіка АПК. 2014. № 11. С. 5–14.
2. Калетнік Г.М., Ціхановська В.М. Фінансовий менеджмент : навч. посіб. для студ. ВНЗ К. : Хай-Тек Пресс, 2010. 317 с.
3. Непочатенко О.О. Державна підтримка підприємств АПК через удосконалення системи кредитування. Економіка АПК. 2008. № 8. С. 95–100.
4. Степанюк О.І., Демчишин М.Я., Турченко О.В. Кредитування сільського господарства України: аналіз динаміки. Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького. Серія : Економічні науки. 2016. Т. 18. № 2. С. 155–159.
5. Томчук О.Ф. Аналітичне забезпечення управління кредиторською заборгованістю підприємства. Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького. Серія : Економічні науки. 2016. Т. 18, № 2. С. 160–164.
6. Алескерова Ю.В. Державне регулювання фінансових процесів в агропромисловому комплексі. Причорноморські економічні студії. 2016. Вип. 11. С. 209–214.
7. Радченко О.Д. Економічні та соціальні наслідки зміни механізму бюджетної підтримки аграрного сектора України. Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України. 2017. № 1. С. 241–255.
8. Гудзь О.С. Проблеми удосконалення державної фінансової підтримки підприємств агропромислового комплексу через механізм здешевлення кредитів. Облік і фінанси АПК. 2005. № 6. С. 18–26.
9. Тодосійчук Ю.В. Види та форми кредитів у забезпеченні основних засобів. 2007. № 4. С. 98–101.

Льготное кредитование фермерских хозяйств Винницкой области

Аннотация. Исследованы особенности льготного кредитования фермерских хозяйств Винницкой области, которое признано наиболее контролируемым и эффективным механизмом господдержки аграрных предприятий, в том числе фермерских. По результатам исследования тенденций динамики кредитования фермерских хозяйств Винницкой области доказано, что действующий механизм кредитования влияет на финансовые результаты. Установлено, что льготный кредитный механизм за время его действия с 2000 года проявил определенную эффективность, позволил привлечь значительные финансовые ресурсы. Проанализирована динамика кредитования в Винницкой области, в том числе по льготному кредитованию сельскохозяйственных предприятий в последние годы. Сферой применения результатов может быть научное сопровождение формирования стратегии льготного кредитования отрасли области. Определены основные механизмы производства льготного кредитования в Украине в целом.

Ключевые слова: льготное кредитование, фермерское хозяйство, Винницкая область, кредитные ресурсы, Программы развития, привлеченные кредиты.

POOL AGAINST FARMING HOUSES IN VINNYTSK REGION

Summary. The subject of the study is the problem of concessional lending to the agrarian sector of Ukraine. The aim of the work is to analyze the general and preferential mechanism for lending to the agricultural sector, determining its effectiveness, proposing solutions to individual problems and development strategies. The analysis of the regulatory framework, the study of trends in the dynamics of general and concessional lending to the agrarian sector for the period 2000–2017 were used; regional features of credit support. It is proved that the existing mechanism of state support is interconnected with financial results and industry coefficients. The scientific contribution is that the granting of concessional loans has shown a certain efficiency, its application allows attracting significant financial resources. The main problem of increasing the effectiveness of soft loan programs are organizational aspects between the state and borrowers, poor financing, difficulties with access to credit. The forecast for lending to the industry for the period until 2020 is positive, although the programs in the current are being reduced. The field of application of the results is scientific support for the formation of a strategy for concessional lending to the industry. The features of preferential crediting of farms in the Vinnitsa region are considered, which is recognized as the most controlled and effective mechanism of state support of agrarian enterprises, including farmers. According to the results of the study of the dynamics of lending to farmers in Vinnitsa oblast, it has been proved that the operating mechanism of lending affects financial results. It was established that the preferential credit mechanism during its operation since 2000 has shown some efficiency, has allowed to attract significant financial resources. The dynamics of lending in the Vinnytsia region, including the preferential lending of agricultural enterprises in recent years, has been analyzed. The field of application of results can be a scientific support for the formation of a strategy of preferential lending in the oblast. The basic mechanisms of conducting preferential lending in Ukraine as a whole are determined. The conditions necessary for successful implementation are described.

Key words: preferential lending, farm, Vinnitsa oblast, credit resources, development programs, loans attracted.